

„Mano visi aštuoni proseneliai buvo lietuviai“

Taip vieną kart per klausomų ir skaitomų tekstų supratimo paskaitą man pasakė Kovas Juan'as Lukšas ir man pakilo abu antakiai. Iškart pagalvojau, kad Kovą būtina pakalbinti ir sužinoti šią istoriją plačiau. Taip, tai tikrai įspūdinga - visi proseneliai lietuviai susitiko Argentinoje, ten sukūrė šeimas, tada susitiko seneliai, gimę jau Argentinoje, o tada tėvai - ir štai jų proanūkis devyniolikmetis Kovas atvažiavo į Lietuvą mokytis lietuvių kalbos, geriau suprasti ir ką reiškia būti lietuviu. Norėčiau pabrėžti, kad visas mūsų pokalbis vyko lietuviškai, tad kalba jau įveikta, bet kaip tą kalbą įveikė, ką reiškia turėti neįprastą lietuvišką vardą ir koks yra tas gyvenimas Lietuvoje - skaitykite mūsų nuotaikingame interviu.

Kristina JAKAITĖ-BULBUKIENĖ, Vilniaus universitetas

PASAULIOLIETUVIS.LT

Kristina: Iš pradžių norėčiau tavęs paklausti, kodėl nusprendei mokytis lietuvių kalbos? Ir kiek mokėjai prieš atvažiuodamas į Lietuvą?

Kovas: Prieš atvykdamas į Vilnių visai nekalbėjau lietuviškai. Mokėjau kelis žodžius, pavyzdžiui: „ačiū“, „myliu“, dainuodavome su šeima „Ilgiausių metų“ ir gal viskas. Su mumis, vaikais, niekas nebekalbėjo lietuviškai, mūsų gimtoji kalba - ispanų, o mano tėvai moka lietuviškai, bet tą senovišką lietuvių kalbą. Dėl to, kad niekas nebekalbėjo lietuviškai, tai ir moku tik kelis žodžius. Nusprendžiau atvykti čia, nes norėjau gyventi geriau, sužinoti savo šeimos istoriją, susipažinti su giminaičiais. Ir ekonominė pusė, ir šeimos istorija - abi labai svarbios.

Kristina: O kaip vis dėlto apsisprendei važiuoti – kelias tolimas, šeima ir namai labai toli?

Kovas: Turbūt suprantate, pas mus Argentinoje yra kitaip, kitas Žemės pusrutulis, atvirkščiai mokslo metai, jie pas mus prasideda nuo kovo ir tęsiasi iki lapkričio. Baigiau mokyklą lapkritį ir nusprendžiau čia atvykti nuo vasario, į pavasario semestrą Vilniaus universitete. Buvo iš tiesų toks visai paprastas atsitikimas, kuris ir nulėmė mano apsisprendimą. Per tėčio dieną nuėjome į restoraną su broliu, tėčiu ir tėčio draugu, jie abudu kadaise gyveno Čikagoje, ir tas tėčio draugas pradėjo pasakoti visokius jų nuotykius. Ir aš staiga sakau: „Aš irgi taip norėčiau, ar galėčiau taip padaryt?“ Ir tada tėtis sako: „Aišku, tu lietuvis, turi pasą, gali skristi ir studijuoti.“ Kitą savaitę pas mus lankėsi Nerija, močiutės draugė, kuri trejus metus studijavo Lietuvoje, ir ji man sako: „Gali, jei nori, lietuvių kalbą studijuoti universitete.“ Ir viskas, taip aš apsisprendžiau. Norėjau pamatyti pasaulio, norėjau nuotykių, norėjau sužinoti, kas ta Lietuva.

Kristina: Kai pradėjai mokytis lietuvių kalbos, kada supratai, kada atėjo ta akimirka, tas suvokimas, kad „aš galiu kalbėti“?

Kovas: Ta akimirka buvo, kai man prireikė tik lietuviškai kalbėti. Buvau vasarą Nidoje, dirbau ten mėnesį, su kolektyvu tik lietuviškai kalbėjomės, visiems buvo žinoma, kad man reikia išmokti kalbą, ir tai buvo pati geriausia mokykla. Man atrodo, kad gal ten neišmokau tiek daug, kiek universitete, bet aš supratau, kad aš galiu greičiau kalbėti, darėsi kažkaip kitaip. Taigi po vieno semestro universitete pradėjau dirbti Nidoje ir aplink buvo tik lietuviai. Tą mėnesį man reikėjo tik lietuviškai kalbėti, ten buvo uch kaip sudėtinga. Tikri vasaros kursai buvo [juokiasi].

Kristina: O kokie žodžiai tau juokingi lietuvių kalboje?

Kovas: Pavyzdžiui, „teta“, nes „tetas“ ispaniškai reiškia „krūtys“, man juokinga, kai reikia pasakyti: „Čia mano teta“.

Kristina: Supratau, čia dėl reikšmės, o ar yra toks žodis, kuris skamba labai juokingai, nors nėra jokios reikšmės?

Kovas: „Kalakutas“ man visada skamba juokingai, ir tie žodžiai, kurie turi ilgąją „ū“: „moliūgas“, „arbūzas“, nežinau, kodėl, bet juokingi man. Įdomu, kad draugui, kuris irgi ispaniškai ir lietuviškai moka, tai jam irgi buvo juokingas „arbūzas“.

Kristina: Vienas kitą taip vadinate?

Kovas: Jo, jo...[Juokiasi.]

Kristina: O kas tau sunkiausia mokantis lietuvių kalbos?

Kovas: Vis dar yra sunku.

Kristina: Viskas?

Kovas: Ne, ne. Pradžioje gramatika, pas mus, aišku, kitaip, ir kai tau reikia galvoti apie galūnes, mintys neveikia, tikrai. Man atrodo, kad pradžioje buvo pats sunkiausias etapas, o dabar, na, irgi vis tiek galūnės visada, kai tau reikia greitai kalbėti, paaiškinti ir vis tiek reikia apie galūnes galvoti, man atrodo, kad tai yra labai sunku. Pavyzdžiui, jeigu tu nesupranti ar nemoki žodžio, gali paaiškinti ar paklausti, bet kai tau reikia kalbėti ir būti aiškiam, reikia teisingai kalbėti ir apie galūnes galvoti.

Kristina: Kokias galūnes turi omeny: ar daiktavardžių, ar būdvardžių, ar veiksmažodžių?

Kovas: Visas, visada reikia visų. [Juokiasi.]

Kristina: Man, kaip dėstytojai, atrodo, kad lietuvių kalboje pats sunkiausias yra skaitvardis: yra vienas, yra vieni, yra pirmas, yra vienerios, yra pirmasis, ir visi visi jie turi savo galūnes.

Kovas: Teisingai sakai, kai mums reikia, pavyzdžiui, perskaityti užrašytus skaičius, ten irgi sudėtingai keičiasi, bet kasdienybėje ne visada reikia skaičių, nebent kalbi apie pinigus. Gal dėl to man, kad nedažnai vartoju skaičius, jie ne taip užkliūva.

Kristina: O laikų sistema? Kokia ji lietuvių ir ispanų kalbose, ar atitinka? Supranti laikus, jų derinimą, veiksmažodžio formas? „Esu buvęs“, „Prieš grįždamas paskambinau“?

Kovas: Taip, dabar suprantu, bet vis tiek kartais reikia du kartus pagalvoti, ar teisingai išgirdau, ar teisingai pasakiau, taip, ten irgi nelengva.

Kristina: O yra kas nors, kas lietuvių kalboje lengva? [Juokiasi.]

Kovas: Ne, nelabai. Išmokti kalbėti be akcento labai sunku, man atrodo, kad

niekada negalėsiu puikiai kalbėti.

Kristina: Jau nereikia savęs mušti. Mes dabar laisvai kalbame, o kiek metų mokaisi lietuvių kalbos?

Kovas: Pusantrų metų.

Kristina: Pusantrų metų! Įsivaizduoji, kokią pažangą padarei – nuo nulio, nuo „Ilgiausių metų“, o dabar visiškai laisvai kalbame.

Lietuvių kalbos kursų Vilniaus universitete dalyviai

Kovas: Bet vis tiek, visada reikia truputį daugiau. Nežinau, aš irgi daug darbe anglų kalbos vartoju, man atrodo, kad jeigu būčiau kalbėjęs tik lietuviškai darbe,

būtų dar didesnė pažanga.

Kristina: Tau reikia vėl vasaros kursų Nidoje. [Juokiasi.] Na, bet iš tikrųjų, tai pažanga yra didžiulė po pusantrų metų.

Kovas: Man atrodo, kad kartais daugiau suprantu, negu kalbu.

Kristina: Jeigu namų darbus būtum daręs [juokiasi], tai kalbėtum geriau nei kiti lietuviai Lietuvoje.

Kovas: Žinau, žinau, su namų darbais dažnai būdavo prastai [irgi juokiasi].

Kristina: Jeigu tavęs žmogus paklaustų prieš pradėdamas mokytis lietuvių kalbos, kokius patarimus jam duotum?

Kovas: Nebijoti kalbėti, kartais, man atrodo, kad kai tu pradžioje nedaug moki, bijai kalbėti. Tai čia vienas patarimas, o antras – daugiau klausytis lietuviškai, aš pačioje pradžioje nedaug klausydavausi, o paskui pradėjau klausytis radijo, muzikos, daugiau radijo, man, pavyzdžiui, lengviau išmokti, kai klausau, negu kai skaitau.

Kristina: Tai kalbėti, klausytis, o ar tu žiūri vaizdo įrašus, televiziją?

Kovas: Ne, nes neturiu televizoriaus. Aš einu į paskaitas, o tada, po paskaitų, į darbą, tai aš, kol einu, klausausi radijo. Aš klausausi LRT.

Kristina: O kelinta kalba tavo yra lietuvių kalba?

Kovas: Kiek moku? Ispanų yra gimtoji kalba, aš gyvenau Brazilijoje, bet negaliu pasakyti, kad moku portugališkai, aš jau seniai nekalbėjau, bet suprantu, tada angliškai, ir dabar lietuviškai, pramokau truputį rusiškai.

Kristina: Iš esmės lietuvių kalba yra tavo trečia kalba? Iš gerai mokamų?

Kovas: Taip, teisingai. Bet jeigu portugališkai norėčiau kalbėti, man atrodo, kad būtų lengviau negu lietuviškai, tiesiog metus pasimokyčiau ir viskas.

Kristina: Sakei, kad tavo visi aštuoni proseneliai buvo lietuviai, galėtum papasakoti kiek plačiau?

Kovas: Taip, mano visi aštuoni proseneliai buvo lietuviai, seneliai jau gimė

Argentinoje. Emigravo proseneliai, visos prosenelių poros susipažino Argentinoje. Čia ta emigracijos banga – 1925-ieji ir kiek vėlesni metai. Nebeatsimenu skaičių, bet žinau, kad maždaug tuo metu, tėčio anksčiau, mamos kiek vėliau. Proseneliai gyveno prie lietuvių bendruomenės, nes nemokėjo kalbos. Dirbo, o savaitgaliais ėjo į lietuvių klubą, į bendruomenę, ten šokdavo, dainuodavo ir ten susipažino. Seneliai, kurie gimė Argentinoje, irgi priklausė lietuvių bendruomenei.

Kristina: Ar čia kalbame apie vieną vietą Argentinoje, ar apie skirtingas vietas?

Kovas: Iš tiesų kalbu apie skirtingas vietas, pavyzdžiui, mano viena močiutė gimė La Platoje, bet persikėlė į San Siro, kitą rajoną, ir visi taip darė. Aš nesu tikras, bet man atrodo, kad Buenos Airėse buvo trys bendruomenės ir jie jose pasikeitė. Jie visi susipažino bendruomenėse.

Kristina: O kurioje kartoje pradėta kalbėti ispaniškai?

Kovas: Jau mano seneliai ėjo į mokyklą, o ten ispaniškai, tik namuose kalbėjo lietuviškai. Proseneliai turbūt nemokėjo ispaniškai arba mokėjo prastai, seneliai mokėjo ispaniškai gerai, bet šeimoje kalbėjo lietuviškai. O mano tėvų jau gimtoji kalba yra ispanų ir jie lietuviškai moka truputį mažiau, bet vis tiek kalba.

Kristina: O kai jie susitinka su savo tėvais, kaip kalba?

Kovas: Ispaniškai. Pavyzdžiui, dabar mano mama su savo mama kalba ispaniškai, o tėvo tėvai mirė, kai jam buvo 18 metų. Ir su manimi, ir, pavyzdžiui, su mano pusbroliais, niekas nebekalba lietuviškai.

Kristina: Esi vyriausias iš trijų vaikų, ar ne?

Kovas: Taip, dar turiu sesę ir brolių.

Kristina: O kitiems vaikams irgi įdomu šaknys ar tik tau?

Kovas: Mano sesė irgi nori čia atvykti, bet pirma reikia, kaip man, pabaigti mokyklą ir tada jau būtų galima. Irgi nuo ateinančio vasario čia norėtų studijuoti.

Kristina: O kaip tu jautiesi – esi lietuvis ar ne?

Kovas: Dabar esu kaip „tarp“, negaliu pasakyti šimtu procentų lietuvis ar argentinietis, nėra skaičiaus, man atrodo. Jei esu čia, esu ir argentinietis, bet jeigu esu Argentinoje, aš irgi esu ir lietuvis.

Kristina: Kai sakai, kad esi lietuvis, kas sudaro tavo lietuviškumą?

Kovas: Duoda daug kalba, dabar kuo daugiau kalbu lietuviškai, tuo daugiau jaučiuosi lietuvis. Vardas irgi daug duoda. Man atrodo, jei neturėčiau Kovo vardo, kitaip žiūrėčiau į viską, mano antras vardas yra Juan – Jonas lietuviškai. Jeigu tik Juan būtų, nežinau, būtų truputį kita istorija. Originalus ir visi nustemba, kai aš pasakau savo vardą. Bet vis tiek niekada, manau, negalėsiu pasakyti, aš tik lietuvis arba tik argentinietis. Esu miškas, gal galima pasakyti.

Kristina: Ar tavo mama ir tėtis taip pat turi lietuviškus vardus?

Kovas: Ne, man atrodo, kad anksčiau buvo sunkiau duoti kokią nori vardą, reikėjo pasirinkti iš sąrašo, pavyzdžiui, mano mamos vardas yra Luciana, o tėčio – José.

Kristina: Tai sakai: kalba, vardas. O pilietybė kiek tau reiškia?

Kovas: Daug, reiškia daug. Aš nebūčiau čia, jeigu neturėčiau Lietuvos pilietybės.

Kristina: Čia tavo tėvai sutvarkė dokumentus?

Kovas: Taip, aš gimiau ir aš gavau, pas mus anksčiau buvo ambasada irgi Argentinoje, buvo lengviau, man atrodo, dabar pas mus nebėra, tik Brazilijoje.

Kristina: O tau tai, kad tu iš dviejų dalių, patinka ar tai tave trikdo?

Kovas: Man labai patinka.

Kristina: O kodėl?

Kovas: Esu originalus [šypsosi], turiu apie ką kalbėti ir, man atrodo, svarbiausia gal kilmė.

Kristina: Ar taip pat jaučiasi tavo brolis ir sesė, ar ne? Ar tau yra stipriau?

Kovas: Man atrodo, kad dabar man yra stipriau, bet tik todėl, kad aš esu čia. Argentinoje man buvo tas pats, kaip ir mano broliui, bet kai mano sesė čia atvyks, ji irgi pradės mokytis kalbos ir susipažins su lietuviais, giminaičiais, kita istorija jau bus.

Kristina: Ar jūs priklausote kokiai nors lietuvių bendruomenei Argentinoje dabar?

Kovas: Aš nesu buvusios bendruomenėje, nes aš gimiau prie Čilės, tada gyvenome

Brazilijoje. Kai mes Buenos Airėse pradėjome gyventi su mama, mes neidavome į bendruomenę, truputį per toli ir šiaip mano tėvai jau nutolę nuo bendruomenės. Aišku, kai augi ir tavo tėvai neperduoda, nesako, kad tau būtinai reikia eiti, tu gal to nesupranti ar nenori ir tada jau viskas. Tai nėra klaida, tiesiog taip buvo, mes eidavome į savo ispanišką mokyklą ir viskas. O pusbroliai eina į bendruomenę, šoka ten. Pavyzdžiu, mano pusseserė Sofija, ji man irgi padeda jaustis lietuviu.

Kristina: O kokie tau atrodo lietuviai Lietuvoje?

Kovas: Kaip žmonės? Kadangi aš turiu ką papasakoti apie šeimos istoriją, dažniausiai su suaugusiais man yra lengviau bendrauti, nes jie daugiau domisi ir dėl to aš galiu daugiau kalbėti, taip dažniausiai būna.

Kristina: O turi lietuvių draugų?

Kovas: Nedaug. Kaune gyvena keli draugai, čia Vilniuj nelabai turiu tokių draugų, kuriems galėčiau bet kada paskambinti. Bet turiu daugiau giminaičių, su kuriais bendrauju.

Kristina: Iki kol tu atvažiavai į Lietuvą, jie nieko apie tave nežinojo?

Kovas: Taip [šypsosi], buvo truputį juokinga, nes aš mokiausi kalbos tik du mėnesius ir tada nuvažiavau pas mamos giminaičius į Biržus, dar nekalbėjau lietuviškai, o jie visi tik lietuviškai, viena mano pusseserė moka angliškai ir jos draugas. Aš su jais kalbėjau angliškai, jie vertė į lietuvių, aš tikrai nieko nekalbėjau lietuviškai, buvo nejauku. Tik stovėjau ir šypsojaisi.

Kristina: Kaip pasikeitė tavo santykis su Lietuva, kai jau išmokai kalbą ir ėmei suprasti, kas aplinkui vyksta? Kokia tau Lietuva atrodė prieš tai ir kokia ji tau atrodo, kai jau moki kalbėti?

Kovas: O, geras klausimas. Pradžioje, kai čia atvykau, buvo žiema ir šalta, pusę metų man nelabai patiko, buvo labai sunku. Dėl oro ir dėl lietuvių kalbos, ir kultūra truputį kitokia, truputį šaltesnė, yra toks atstumas. Pradžioje man buvo labai sunku suprasti, bet reikia pačiam pasikeisti, prisitaikyti, viena draugė man padėjo, paaiškino, kad truputį ne taip man reikia galvoti, ir po truputį viskas pakito. Reikia laiko, pabuvęs pusę metų, metus, negali pasakyti: „Nemėgstu, man čia nepatinka“, per trumpas laikas nuspręsti, tam, kad pasakytum patinka ar nepatinka, reikia pagyventi toje šalyje šešerius metus, man atrodo.

Kristina: Šešerius?

Kovas: Taip, per tiek laiko gali gerai prisitaikyti, suprasti kultūrą. Man atrodo, kad pradžioje buvo labai sunku, o dabar, kai daugiau suprantu ir galiu susikalbėti lietuviškai, visi džiaugiasi, daug kantrybės turi, supranta, kad aš išmokti noriu, aišku, darau klaidų, bet vis tiek žmonės supranta ir maloniai su manimi bendrauja, klausia, iš kur aš, ir maloniai pasikalbame. Man atrodo, kad vis tiek kita kultūra, lietuviai pradžioje dažniausiai išlaiko atstumą, bet reikia tiesiog daugiau laiko ir pabendrauti.

Kristina: O ką tu žinotai apie Lietuvą kaip apie šalį? Kai tu čia esi be kalbos ir kai moki kalbą, ar tai skiriasi? Ar daug žinotai apie pačią Lietuvą?

Kovas: Aš nedaug žinojau anksčiau, tik žinojau, kaip mano seneliai ir proseneliai galvojo apie Lietuvą, kalbėdavo apie sovietmetį, atsimenu. Bet iš tiesų Argentinoje nedaug žinojau. Iš tiesų daugiau žinojau apie tradicijas, ne apie šalį, kad ten margučius margina, pavyzdžiui. Man atrodo, Argentinoje žmonės labai mažai žino apie Lietuvą, galvoja, kad Lietuvoje yra blogiau negu Argentinoje, žino, kad tai Europa, kad prie Rusijos, ir viskas. Jie nežino, kaip Lietuva pasikeitė per 30 metų, kad čia viskas kilo, augo, ir aš noriu irgi čia būti ir padėti jai augti.

Kristina: Ačiū už pokalbį! Buvo labai įdomu ir smagu!

Straipsnių ciklas „Lietuvių kalbos naujovės ir įdomybės“. Straipsnį rėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija.

Jei norėtumėte publikuoti visą straipsnį ar jo dalį, prašom nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.